

УДК 342.7

DOI.ORG/10.32703/2663-6352/2024-1-15-40-46

ORCID.ORG/0000-0001-5063-4018

Подолан Юлія Олександрівна,

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри господарського та транспортного права

Юридичного факультету

Інституту управління та технологій

Державного університету інфраструктури та технологій,

Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

Анотація: У статті досліджено проблематику захисту прав дітей з інвалідністю в Україні та акцентовано увагу на організаційно-правових механізмах захисту. Зазначена проблема набуває особливого значення в контексті реалізації ключових демократичних засад щодо прав дитини на захист від будь-яких форм насильства, зневаги та зловживання, особливо якщо це стосується прав дітей з інвалідністю. Дослідження розглядає проблему доступу до життєво важливих послуг і предметів для дітей з інвалідністю, таких як послуги раннього втручання та терапія. Наголошується на важливості дотримання міжнародного гуманітарного права і законодавства про права людини, які захищають права дітей з інвалідністю під час збройних конфліктів, та зобов'язаннях держави захищати та реалізовувати права дітей з інвалідністю, включаючи права на розвиток та повну участь у суспільному житті. Досліджено питання організаційно-правових механізмів державного управління, які допомагають розв'язувати суперечності та попереджувати суспільні проблеми. Україна забезпечує захист прав дітей з інвалідністю шляхом застосування організаційно-правових механізмів. Законодавство України містить норми щодо захисту прав дітей з інвалідністю та забезпечення їхнього повноцінного життя, включаючи доступ до освіти, медичної допомоги та інших послуг. Україна дотримується міжнародних конвенцій та стандартів, які стосуються захисту прав дітей з інвалідністю. Проаналізовано важливі міжнародні документи, які регулюють захист соціальних прав дітей з інвалідністю. Розглянуто проблеми захисту прав дітей з обмеженими можливостями в Україні в умовах військової агресії. Визначено, що Україна здійснила певний прогрес у захисті прав дітей з інвалідністю, але ще є достатньо багато прогалів. Зроблено висновок, що досягнення мети захисту прав дітей з інвалідністю вимагає використання різноманітних організаційно-правових механізмів, включаючи політику, законодавство, процедури та інструментарій.

Ключові слова: діти, інвалідність, організаційно-правові механізми, захист прав, державна політика, збройний конфлікт.

Annotation: The article examines the issue of protection of the rights of children with disabilities in Ukraine and focuses on the organisational and legal mechanisms of protection. This problem is of particular importance in the context of the implementation of key democratic principles regarding the rights of the child to protection from all forms of violence, neglect and abuse, especially when it comes to the rights of children with disabilities. The study addresses the issue of access to vital services and items for children with disabilities, such as early intervention services and therapy. It emphasises the importance of adherence to international humanitarian law and human rights law that protect the rights of children with disabilities during armed conflict, and the obligations of the state to protect and fulfill the rights of children with disabilities, including the rights to development and full participation in public life. The article also examines the organisational and legal mechanisms of public administration that help to resolve contradictions and prevent social problems. Ukraine ensures the protection of the rights of children with disabilities through the use of organisational and legal mechanisms. Ukrainian legislation contains provisions to protect the rights

of children with disabilities and ensure their full life, including access to education, medical care and other services. Ukraine adheres to international conventions and standards related to the protection of the rights of children with disabilities. Important international documents regulating the protection of the social rights of children with disabilities are analysed. The problems of protecting the rights of children with disabilities in Ukraine during the war are considered. It is determined that Ukraine has made some progress in protecting the rights of children with disabilities, but there are still many gaps. It is concluded that achieving the goal of protecting the rights of children with disabilities requires the use of various organisational and legal mechanisms, including policy, legislation, procedures and tools.

Key words and phrases: children, disability, organisational and legal mechanisms, protection of rights, public policy, armed conflict.

Постановка проблеми. Проблематика захисту прав та свобод людини є однією з ключових у реалізації конституційних принципів правової держави. Зазначена проблематика набуває особливого значення в контексті реалізації ключових демократичних засад щодо прав дитини на захист від будь-яких форм насильства, зневаги та зловживання. Зазначене становить не лише моральний обов'язок суспільства, але й складає законну вимогу згідно з Конвенцією про права дитини ООН. Діти є майбутнім нашого суспільства, і їх добробут є ключовим фактором для сталого розвитку. Потреба дітей у захисті від небезпеки та насильства виходить з правової, психофізичної та економічної природи, що передбачає постійну залежність від дорослих для задоволення власних прав, потреб. Забезпечення належного захисту прав дітей дозволяє їм розвиватися до повного потенціалу, навчатися, досліджувати світ та удосконалювати свої можливості, що допоможе стати висококваліфікованими та відповідальними громадянами в майбутньому.

В той же час, є проблема ще більшої складності та чутливості, пов'язана з захистом прав дітей з інвалідністю, які піддаються значно більшому ризику стати жертвами серед цивільного населення, оскільки їм важче досягати стану безпеки через відсутність доступного можливостей, транспорту та притулків. Діти також можуть зіткнутися з перешкодами в доступі до інформації, яка рятує життя, зокрема про евакуацію та гуманітарну допомогу, а також до попереджувальних сигналів, таких як сирени повітряної тривоги.

У будь-якій ситуації кризи чи конфлікту діти з інвалідністю стикаються з непропорційним ризиком бути покинутими, насильством, відсутністю доступу до безпеки, допомоги та підтримки у реабілітації. Важлива інформація про безпеку та евакуацію часто недоступна, як і евакуаційні центри, що призводить до обмеження допомоги для дітей з обмеженими можливостями.

Захист прав дітей з інвалідністю є проблемним місцем у сучасній демократичній системі, де часто діти можуть усвідомлювати дискримінацію та стикатися зі значними труднощами у здійсненні своїх прав. Виходячи з зазначеного актуальними шляхами гарантування прав дітей з інвалідністю можуть бути організаційно-правові механізми, які можуть забезпечити виконавчо-розпорядчу дію органів державної влади, що реалізують спеціальні норми та правила. Захист прав дітей з інвалідністю має бути елементом будь-якої державної політики та програм, спрямованих на забезпечення добробуту дітей та створення безпечного та рівноправного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження прав дітей з інвалідністю, вивчення механізмів їх захисту стали предметом дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців серед яких можна назвати О. Арнардоттіра [1], Л. Ахерна [2], М. Кузнецову [3], Г. Курило [2], Д. Міловановіца [2], В. Нагорну [4], І. Неродик [5], Е. Росенталя [2], А. Серек-Басан [5] та ін. В той же час, проблематика використання організаційно-правових механізмів у процесі захисту прав дітей з інвалідність передбачає окремого аналізу, враховуючи важливість питання в українському контексті.

Мета статті – провести аналіз організаційно-правових механізмів захисту прав дітей з інвалідністю в Україні.

Виклад основного матеріалу. Дітям з інвалідністю важко не лише отримати доступ до основних потреб, необхідних усім дітям, таких як їжа та житло, але й до життєво важливих послуг і предметів, необхідних їм з огляду на інвалідність, таких як послуги раннього втручання (призначені для виявлення та підтримки дітей з порушеннями розвитку, станів та обмежень), терапії або допоміжних пристроїв. Діти з обмеженими можливостями також стикаються зі збільшенням бар'єрів у доступі до державних шкіл та освітніх послуг, які надають гуманітарні організації. Для дітей з фізичними вадами перешкодами можуть бути недоступні дороги, шкільні приміщення та відсутність допоміжних пристроїв. Для дітей із сенсорними, інтелектуальними та психосоціальними вадами перешкоди можуть включати відсутність як підготовлених учителів, так і інклюзивних навчальних програм [6].

Міжнародне гуманітарне право (МГП) і законодавство про права людини захищає права дітей з інвалідністю під час збройних конфліктів. Звичайне МГП поширюється на всі сторони конфлікту, як на державних, так і на недержавних суб'єктів, і захищає цивільних осіб під час збройних конфліктів. Зазначене міжнародне право застосовується завжди, а це означає, що держави зобов'язані поважати, захищати та виконувати права людини, у тому числі під час збройних конфліктів [7]. Конвенція про права дитини (КПД) чітко встановлює державам їхні зобов'язання щодо забезпечення безпеки та догляду за дітьми, які постраждали від збройних конфліктів, а Конвенція про права людей з інвалідністю (КПІ) посилює та конкретизує зобов'язання держав згідно з МГП щодо забезпечення захисту та безпеки дітей з інвалідністю в ситуаціях збройних конфліктів.

КПД поширюється на дітей з інвалідністю і гарантує їхні права на виживання; розвиток власного потенціалу у повній мірі; наявності захищеності від шкідливого впливу, зловживання та експлуатації; повною мірою брати участь у сімейному та суспільному житті. У ньому також міститься конкретна згадка про дітей з інвалідністю, окреслено принцип недискримінації та особливі зусилля, які країни, що визнають міжнародне право, мають докладати для реалізації прав дітей з інвалідністю. У ситуаціях збройного конфлікту КПД вимагає від держав зобов'язання поваги та забезпечення дотримання норм міжнародного гуманітарного права, які стосуються дитини, а також забезпечувати захист дітей, які постраждали від збройного конфлікту, і піклуватися про них [8].

КПІ підтверджує права людей інвалідністю на рівність і недискримінацію; свободу від експлуатації, насильства та жорстокого поводження; охорона здоров'я, освіти та належний рівень життя та соціальний захист. Стаття 11 підтверджує застосування Конвенції в ситуаціях ризику, і закликає вживати необхідних заходів для забезпечення захисту та безпеки людей з інвалідністю, відповідно до своїх зобов'язань, до МГП та міжнародного права, а стаття 7 закріплює права дітей з обмеженими можливостями нарівні з іншими дітьми [9; 10].

Сучасна система державного управління має вирішувати всю сукупність суспільних проблем та розв'язувати складні протиріччя на основі наявного арсеналу механізмів державного управління. Одними з таких механізмів є організаційно-правові механізми. Наукові підходи до тлумачення дефініції «організаційно-правовий механізм» пропонують різне бачення його сутності.

Організаційно-правові механізми описують як поєднання принципів, форм, методів, процедур та інструментів управління та регулювання, правових норм, інституцій, які мають розв'язувати наявні суперечності, долати чи попереджувати суспільні проблеми та діяти на основі встановлених конституційно-правових норм [11]. Інше розуміння організаційно-правового механізму державного управління визначає його структурно-функціональну відкритість, що виявлено розширеною структурою управління організаціями громадянського суспільства та правовими державними інституціями, та забезпеченням функціональної відкритості для осіб, уповноважених на виконання функцій держави в усіх напрямках управлінського простору та зв'язків [12]. Структура організаційно-правового механізму передбачає наявність нормативно-правових актів; можливостей органів влади для досягнення цілей; ресурсного та соціально-організаційного потенціалів, які сприяють ефективному

функціонуванню та розв'язанню політичних та соціально-економічних проблем суспільства на основі врахування інтересів громадян [13; 14].

Законодавчі акти України визначають дитину з інвалідністю як особу віком до 18 років, що має стійкий розлад функцій організму, які спричинені вадами розумового чи фізичного розвитку, обмежуючими нормальну життєдіяльність та утворюючими додаткову соціальну допомогу і захист [15; 16].

Україна сформувала законодавчу базу, що регулює захист прав дітей з інвалідністю. Україна забезпечує захист прав дітей з інвалідністю шляхом застосування організаційно-правових механізмів, які включають такі законодавчі акти, наприклад, як Закон України «Про охорону дитинства» [15], Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» [17], Закон України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю» [18], які забезпечують рівні можливості для дітей з інвалідністю. Законодавство України містить норми щодо захисту прав дітей з інвалідністю та забезпечення їхнього повноцінного життя. Зокрема, встановлені зобов'язання держави забезпечити дітям з інвалідністю доступ до освіти, медичної допомоги та інших послуг. Встановлені механізми захисту прав дітей від будь-якої форми насильства, включаючи право на захист від фізичного та психологічного насильства. Крім того, передбачається забезпечення права дітей з інвалідністю на життєво необхідну допомогу та медичну реабілітацію, включаючи доступ до високоякісної медичної допомоги та соціальних послуг. Окрім цього, в Україні діють інші закони та правові акти, які стосуються захисту прав дітей з інвалідністю. Зокрема, це Конвенція ООН про права дитини, Конвенція ООН про права людини з інвалідністю тощо.

Український законодавчий акт «Про охорону дитинства» [15] гарантує права дітей на допомогу в разі інвалідності, у тому числі на медичну та психологічну допомогу, на отримання соціальних послуг та на доступ до освіти. Також закон визначає механізми захисту дітей від будь-якої форми насильства, зокрема від дискримінації, знущань та жорстокого поводження. Закон України «Про освіту» [19] гарантує права дітей з інвалідністю на доступ до якісної освіти в інклюзивних навчальних закладах, а також на надання педагогічної підтримки для забезпечення їх повноцінної участі в навчальному процесі. Закон визначає правила і стандарти надання освіти дітям з інвалідністю, включаючи право на індивідуальний навчальний план та інші пільги. Однак, не зважаючи на наявність законодавчих актів та програм, захист прав дітей з інвалідністю в Україні є недостатнім. Зокрема, діти з інвалідністю часто знаходяться у складних життєвих ситуаціях, таких як соціальна відчуженість, бідність та безпритульність.

Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року є одним із найважливіших міжнародних документів про захист соціальних прав дітей з обмеженими можливостями. У Конвенції говориться, що держави-учасниці визнають, що дитина з психічними або фізичними вадами повинна жити повноцінним і гідним життям у середовищі, яке забезпечує його чи його гідність, підвищує впевненість у собі та сприяє активній участі в житті суспільства [20]. Освітні права дітей з інвалідністю визначаються в рамках та на основі рівних можливостей. Статті 28–29 Конвенції спрямовані на вирішення відповідних питань. З цієї метою держава зобов'язується забезпечити доступ до освіти, а також активно допомагати таким дітям у регулярних відвідуваннях навчальних закладів. Серед спеціальних міжнародних угод, спрямованих на захист прав певних груп дітей з соціальним статусом, можна виділити Декларацію про права розумово відсталих від 20 грудня 1971 р. Відповідно до ч. 2 Декларації, розумово відсталі особи мають право користуватися мінімальними соціальними послугами (лікування, обслуговування). Ця категорія осіб також має право на освіту, реалізація якого дозволяє їм повністю розвивати свої навички. Всесвітня програма дій щодо інвалідів, прийнята 1982 р., один із найважливіших документів, що визначає сучасний стан міжнародно-правової системи у сфері регулювання права освіти дітей із особливим соціальним статусом. Основна мета цього документа – підтримати ефективні механізми запобігання інвалідності, забезпечити можливість працювати та забезпечити їхню «рівність» та повну участь у соціальному середовищі та розвитку.

Відповідно до ст. 1 Загальної декларації освіти кожен (діти, молодь та дорослі) повинен мати рівні освітні можливості, що відповідають конкретним освітнім можливостям особи [21]. Декларацію сфокусовано на доступі до освіти для дітей з інвалідністю.

Одним з важливих документів захисту соціальних прав дітей з інвалідністю є Дакарський план дій, прийнятий в 2000 р. в Дакарі. Міжнародно-правові документи, у тому числі рекомендації Конвенції ООН про права дитини, регулюють коло питань, пов'язаних з наданням інклюзивної освіти тією чи іншою мірою. Конвенція ООН «Про права інвалідів» спрямована на створення умов для всебічної участі інвалідів у всіх сферах життя (громадянської, політичної, соціальної, економічної, культурної), ліквідації дискримінації щодо цієї соціальної групи, захисту інвалідів та можливості створення ефективної правової бази для здійснення цих прав. Право на освіту закріплено у ст. 24 Конвенції про права інвалідів, в якій йдеться про те, що сторони цієї Конвенції зобов'язані забезпечувати інклюзивну освіту на всіх рівнях. Держави-учасниці забезпечують повну реалізацію людського потенціалу при забезпеченні механізмів інклюзивної освіти; розвиток особистості, творчість людей із особливим соціальним статусом [22].

Крім ст. 14 Європейської конвенції про права людини, одним із найважливіших правових механізмів реалізації прав дітей з особливим соціальним статусом є Протокол № 12 до Європейської конвенції про права людини від 4 листопада 2000 р. У ст. 1 Протоколу № 12, який містить загальну заборону дискримінації на підставах, викладених у ст. 14 Конвенції, підкреслено, що здійснення будь-якого права, передбаченого законом, має забезпечуватися без дискримінації [11]. Положення стосується внутрішнього законодавства країн, що ратифікують документ, щодо принципу заборони дискримінації в рамках власного впливу Конвенції. Положення Протоколу № 12 можуть також застосовуватись у випадках дискримінації щодо дітей з особливим соціальним статусом, що забезпечує їм додатковий міжнародно-правовий захист.

Стаття 11 КПП вимагає від урядів забезпечити «захист і безпеку» людей з обмеженими можливостями під час надзвичайного стану та війни. Як передбачено в Рекомендаціях КПП ООН щодо деінституціоналізації – захист і безпека можуть бути гарантовані лише в сімейному догляді, і підтримка для такого влаштування потрібна навіть під час війни. Під час безпосередньої кризи в Україні міжнародні донори повинні перенаправити надзвичайні кошти на захист сім'ї. Оскільки міжнародні донори та агенції з надання допомоги готуються до майбутніх криз, потрібне ретельне планування, щоб забезпечити такі дії в будь-якій країні та в будь-якому конфлікті, де норми КПП щодо повного залучення громади ще не були виконані повністю [2].

У червні 2021 року та знову в серпні 2022 року спеціальні доповідачі Організації Об'єднаних Націй з питань прав людини та інвалідності надіслали Спільне повідомлення уряду України, в якому висловлювали занепокоєння щодо порушень прав людини в установах України та заперечували проти запропонованої політики систематичної сегрегації дітей з обмеженими можливостями від суспільства [23; 24].

Для дітей, яким бойові дії не загрожують безпосередньо, війна також створила значну небезпеку, і багато з них погіршилися політикою та практикою, які піддають дітей підвищеному ризику. Дітей з обмеженими можливостями переводять із зон, охоплених війною, до вже невідповідних закладів у західній частині країни. Незважаючи на значну міжнародну допомогу, уряд України та міжнародні агенції з надання допомоги не змогли забезпечити безпеку та захистити життя дітей з обмеженими можливостями, які все ще перебувають у закладах, або забезпечити їх повернення до сімей у громаді.

В період воєнного стану збільшився ризик насильства та експлуатації, особливо для людей з обмеженими можливостями. У «Звіті ООН про ситуацію з правами людини в Україні, 1 лютого – 31 липня 2022 року» вказано на відсутність доступу до бомбосховищ, необхідних ліків і адекватного житла, яке відповідає їхнім потребам» для людей з інвалідністю [25]. В іншій доповіді ООН наголошується, що українські діти з вадами зору, слуху, розвитку чи розумового розвитку піддаються більшій небезпеці, тому що вони, можливо, не дізналися про те, що відбувається або не зрозуміли, що відбувається, або їх вилучили з закладів або залишили в них без належної підтримки [26].

Діти з інвалідністю мають право на захист від будь-яких форм насильства, зневаги та зловживання, а також на доступ до освіти, медичної допомоги та соціальних послуг. Для забезпечення захисту прав таких дітей важливим аспектом стає реалізація організаційно-правових механізмів, які сприяють гарантуванню прав доступності до наявних можливостей, інфраструктури та послуг, а також здійснення дій, спрямовані на усунення нерівності та дискримінації. Законодавчі акти мають забезпечувати захист прав дітей з інвалідністю та їх інтересів, у тому числі захист від насильства та зловживання, а також доступ до освіти та інших соціальних послуг. Для гарантування захисту прав дітей з інвалідністю необхідно також забезпечити їм доступність до інформації та можливість брати участь у процесі прийняття рішень, що стосуються їхнього життя та добробуту.

Висновки. Отже, наявні проблеми, такі як обмежена доступність середовища, недостатнє фінансування програм для дітей з інвалідністю, відсутність належної підтримки від держави, погіршують стан справ щодо гарантування прав дітей з інвалідністю. Забезпечення захисту прав дітей з інвалідністю є надзвичайно важливим завданням для України. Досягнення цієї мети вимагає використання різноманітних організаційно-правових механізмів, що передбачають удосконалення законодавства, політики, процедур та розширення інструментарію. Україна здійснила певний прогрес у захисті прав дітей з інвалідністю, зокрема, ухваленням законодавчих актів, створенням органів державного управління, які займаються цими питаннями, та розробкою спеціальних програм та проєктів. Однак, ще залишається достатньо багато прогалин у забезпеченні повного захисту прав дітей з інвалідністю. Існуючі норми Конституції України, окремі міжнародні законодавчі акти визначають ключові права дітей з інвалідністю та гарантують реалізацію відповідних норм. Але, для ефективного виконання чинного законодавства необхідні додаткові зусилля органів державної влади, що відповідають за захист прав дітей з інвалідністю. Необхідними кроками щодо покращення захисту прав дітей з інвалідністю в Україні є належне фінансування програм та проєктів для дітей з інвалідністю, підтримання розвитку інклюзивної освіти, покращення доступності соціальних послуг. Також важливо забезпечувати сприятливі умови для співпраці між урядом, організаціями громадянського сектору та дітьми з інвалідністю та їхніми родинами. Доцільним є реалізація комплексної програми, яка буде включати в себе законодавче регулювання, забезпечення матеріальних та технічних ресурсів, а також підвищення свідомості суспільства щодо проблем та потреб дітей з інвалідністю.

Таким чином, розвиток організаційно-правових механізмів захисту прав дітей з інвалідністю в Україні є важливим завданням, яке потребує співпраці всіх зацікавлених сторін. Реалізація заходів, спрямованих на покращення захисту прав дітей з інвалідністю, підвищення їх соціальної інтеграції та поліпшення їх якості життя, є важливим кроком у розбудові правової держави та розвитку суспільства, яке поважає та захищає права дітей з інвалідністю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Arnardóttir O. M. Equality and Non-Discrimination Under the European Convention on Human Rights. Martinus Nijhoff Publishers, 2003. 265 p.
2. Rosenthal E., Kurylo H., Milovanovic D. C., Ahern L., Rodriguez P. Protection and Safety of Children with Disabilities in the Residential Institutions of War-Torn Ukraine. The International Journal of Disability and Social Justice. 2022. №. 2(2). P. 15-22.
3. Кузнецова М. Ю. Міжнародно-правовий механізм захисту прав людей з обмеженими можливостями. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 7. С.109-112.
4. Нагорна В. В. Права дитини з особливими потребами: історико-правовий аспект. Університетські наукові записки. 2012. № 4. С. 40-45
5. Неродик І. А., Серек-Басан А. А. Щодо питання соціального захисту осіб з інвалідністю. Права людини – пріоритет сучасної держави : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 10 грудня 2021 року) / відп. ред. С. В. Ківалов. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 265-272.
6. UN: High Risk in Conflicts for Children with Disabilities. Human Rights Watch, 2022. URL: www.hrw.org/news/2022/02/02/un-high-risk-conflicts-children-disabilities.

7. International Legal Protection of Human Rights in Armed Conflict. UN Human Rights, Office of the High Commissioner,, 2011. URL: https://globalprotectioncluster.org/old/_assets/files/tools_and_guidance/human_rights_protection/OHCHR_Int_Legal_Protection_HR_Armed_Conflict_2011-EN.pdf.
8. Convention on the Rights of the Child. General Assembly Resolution 44/25. UN Doc. A/44/49, (1989). URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_44_25.pdf.
9. Resolution adopted by the General Assembly on 13 December 2006. General Assembly Resolution 61/106, (2006). URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_61_106.pdf.
10. Ćerimović E. At risk and overlooked: Children with disabilities and armed conflict International Review of the Red Cross. 2023. №105 (922). P. 192–216.
11. Басараб О. Т., Блистів Т. І. Організаційно-правові механізми забезпечення правопорядку у збройних силах України та інших військових формуваннях. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 8. С. 24–27.
12. Павлюк Н. В. Організаційно-правовий механізм розвитку публічного управління у контексті децентралізації влади в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Львів. регіон. ін-т держ. упр. Львів, 2018. 20 с.
13. Голош Н. К. Організаційно-правовий механізм управління земельними ресурсами в контексті децентралізації влади в Україні. Державне управління та місцеве самоврядування. 2020. вип. 4(47). С. 70-77.
14. Гомоляко О. В. Організаційно-правові механізми впровадження публічної політики в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1884>.
15. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.
16. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 6 жовтня 2005 року № 2961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>.
17. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21 березня 1991 року № 875-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>.
18. Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю Закон України від 16 листопада 2000 року № 2109-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-14#Text>.
19. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
20. Burton F. Core Statutes on Family Law 2015-16. Palgrave Macmillan, 2015. 376 p.
21. Colin P. The Power of Education: Education for All, Development, Globalisation and UNESCO. Springer, 2014. 280 p.
22. Valentina F. D., Cera R., Palmisano G.. The United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities: A Commentary. Springer, 2017. 769 p.
23. UN Special Rapporteur, letter to Ukraine government, Ref AL UKR 5/2021, 30 June 2021. URL: <https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gId=26477>.
24. Ukraine: UN experts sound alarm on situation of children with disabilities. UN Human Rights, 2022. URL: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/08/ukraine-un-experts-sound-alarm-situation-children-disabilities>.
25. Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні. ООН, 2022. URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/ua/2022-09-23/ReportUkraine-1Feb-31Jul2022-ua.pdf>.
26. Situation of human rights in Ukraine in the context of the armed attack by the russian federation. UN, 2022. URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/countries/ua/2022-06-29/2022-06-UkraineArmedAttack-EN.pdf>.